

Міністерство освіти і науки України
Кам'янець-Подільський національний університет імені Івана Огієнка
Факультет спеціальної освіти, психології і соціальної роботи
Кафедра соціальної педагогіки і соціальної роботи

Дипломна робота магістра

з теми: **«СОЦІАЛЬНА ПІДТРИМКА РОДИН З ПРОЯВОМ
НАСИЛЬСТВА»**

Виконала:

магістрантка 2 курсу, Sz1-M20 групи
спеціальності 232 Соціальне забезпечення

Новікова Альона Ігорівна

Керівник:

Опалюк Т.Л., доктор педагогічних наук,
професор кафедри соціальної педагогіки
і соціальної роботи

Рецензент:

Віннічук О.В., кандидат політичних наук,
доцент кафедри політології та філософії

Кам'янець-Подільський – 2021 рік

Зміст

ПЕРЕЛІК УМОВНИХ ПОЗНАЧЕНЬ	3
ВСТУП	4
РОЗДІЛ 1. НОРМАТИВНО-ПРАВОВЕ ВИРІШЕННЯ ПРОБЛЕМИ СІМЕЙНОГО НАСИЛЬСТВА	9
1.1 Сімейне насилля як соціальна проблема.....	9
1.2 Міжнародна правова база протидії жорстокого поводження в сім'ї.....	20
1.3 Вітчизняна правова база протидії домашнього насильства.....	28
Висновки до 1 розділу	36
РОЗДІЛ 2. ЕКСПЕРИМЕНТАЛЬНЕ ДОСЛІДЖЕННЯ ПРОБЛЕМ ПІДТРИМКИ СІМЕЙ З ПРОЯВОМ ДОМАШНЬОГО НАСИЛЬСТВА	40
2.1 Пандемія як новий фактор розповсюдження сімейного насилля.....	40
2.2 Аналіз міжнародних та вітчизняних служб та організацій у сфері підтримки жертв насилля.....	50
2.3 Дослідження щодо ступеня небезпеки сімейного насильства та обізнаності щодо допомоги особам, які зазнали домашнє насильство.....	62
Висновки до 2 розділу	87
ВИСНОВКИ	90
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ	97
ДОДАТКИ	112

ПЕРЕЛІК УМОВНИХ ПОЗНАЧЕНЬ

ЗУ – Закон України

КМУ – Кабінет Міністрів України

ККУ – Кримінальний кодекс України

ООН – Організація Об'єднаних Націй

ВООЗ – Всесвітня організація охорони здоров'я

ЮНІСЕФ – Дитячий Фонд ООН

ЄС – Європейський Союз

РЄ – Рада Європи

ГО – громадська організація

БГО – благодійна громадська організація

COVID-19 - Коронавірусна хвороба 2019

ЦСССДМ – Центр соціальних служб для сім'ї, дітей та молоді

ВСТУП

Актуальність дослідження

В існуючих нині в Україні соціально-економічних умовах значна кількість українських сімей потребує соціального захисту і допомоги, які тією чи іншою мірою надаються державними та громадськими організаціями й базуються на відповідній нормативно-правовій базі. Робота соціального працівника вимагає міжвідомчої співпраці, формування в кожному окремому випадку команди з представників різних підрозділів виконавчої влади, місцевого самоврядування, громадськості для вирішення ключових проблем клієнта.

Сім'я – це важливий інститут нашого суспільства. Насильство в сім'ї трапляється з людьми у всіх сферах життя незалежно від гендерної статі, сексуальної орієнтації, раси, релігії, освіти, професії або соціально-економічного статусу. Воно є актуальною всесвітньою проблемою так як згідно досліджень кожна третя жінка та кожен четвертий чоловік у світі протягом життя зазнають одного з видів домашнього насильства, або є безпосередньо є жертвою насильства, або стали свідком здійснення

Сімейне насильство – це систематична цілеспрямована та навмисна форма образливої поведінки у будь-яких відносинах, які використовуються одним партнером задля підкорення чи збереження влади та контролю над іншим, це відбувається через систематичне залякування, маніпуляції, приниження, ізоляції, страху, примусу, терору, погроз, звинувачень чи травмування жертв. Його також часто називають «насильство у сімейних стосунках» або «насильство з боку інтимного партнера». Незалежно від терміну, який використовується усі вони означають насильство, яке відбувається між подружніми парами, які живуть разом з партнерами чи родичами, а також стосується дітей, осіб похилого віку та інших родичів з якими вони мають родинні стосунки.

Провідні вчені досліджували загальні аспекти проблеми насильства в родинях: Гнатюк Н. І., Василенко В.О., Ковпак В.В., Плужник О.І., Колінетьсь А., Фарина Я., Скиба В.М, Воробець Н.А., Шаповал І.Г. , Кузменко І., Мірошніченко О.В., Михайліна Т.В, Силкін С. А. Випадки домашнього насильства щодо дітей включені в роботу науковців і практиків Тимків Л., Прснякова Л. М., Воробей О. С., Циценко Г. Питання підтримки родин, які зазнали насильства розглядається в працях таких українських вчених як Біляченко Г. П., Любченко І. І., Юрків Я. І., Пряхіна Н. О., Куліш Я., Лещенко Є., Герасименко В., Максимова Н., в тому числі психологічні аспекти такої допомоги Бобровицька Л. В., Цветков М., Бугаєнко А., Каткова Т. А., Варіна Г. Б., Атаманчук Н.М.

Аналіз цих публікацій обумовлює привернення уваги та значимість даного явища, але є певна недосконалість дослідження фактору підтримки сімей, особливо в нинішніх соціальних викликах таких як впровадження карантину та соціальне дистанціювання.

Феномен насильства в українській родині стає все більш актуальною, на неї варто звернути увагу та досліджувати її у ЗМІ та широкій державній практиці. Причинами цього є постійні попередження неурядових організацій про проблеми насильства в сім'ї, статистичні дані, які вказують на зростання тенденцій насильство в особистому житті, високий рівень уваги суспільства до цього явища, регулювання Кримінального законодавства України, де домашнє насильство розглядається як «умисне систематичне вчинення фізичного, психологічного або економічного насильства щодо подружжя чи колишнього подружжя або іншої особи, з якою винний перебуває (перебував) у сімейних або близьких відносинах».

Мета дослідження: дослідити ступінь суспільної небезпеки насильства у сім'ї, проаналізувати нормативно-правове вирішення проблеми домашнього насильства та підтримки жертв насилля.

Об'єкт дослідження – сім'ї з проявом домашнього насильства.

Предмет дослідження – соціальний захист та підтримка сімей з проявом сімейного насильства.

Завдання дослідження:

1. Здійснити аналіз понятійно-категоріального апарату «домашнє насильство».
2. Окреслити історичний розвиток насильства в сім'ях.
3. Проаналізувати міжнародну та вітчизняну нормативно-правові бази захисту та підтримки потерпілих від домашнього насилля.
4. Дослідити вплив введення карантинних заходів на насильство у родинах.
5. Проаналізувати міжнародні та вітчизняні фонди та організації у сфері підтримки жертв насилля.
6. Визначити рівень поінформованості серед населення про домашнє насильство та способи підтримки у разі вчинення цього виду насилля.
7. Розробити програму заходів щодо запобігання та протидії домашньому насильству.
8. Розробити рекомендації щодо надання допомоги у разі здійснення домашнього насильства.

Методологічною основою дослідження є:

– теоретичні методи: аналіз літературних джерел щодо проблеми підтримки сімей з проявами домашнього насильства; аналіз міжнародного та вітчизняного законодавства; аналіз зарубіжного та вітчизняного досвіду роботи з сім'ями, які зазнали домашнього насильства; систематизація і узагальнення здобутої інформації з метою висвітлення основних вихідних положень роботи;

- методи збору матеріалу (опитування-анкетування);
- методи математичної статистики та контент-аналізу для інтерпретації отриманих результатів дослідження;
- метод порівняльного і статистичного аналізу та графічні методи.

Практичне значення результатів дослідження полягає у тому, що матеріали дипломної роботи можуть використовуватися студентами при вивченні загальних аспектів щодо підтримки сімей з проявом домашнього насильства, а також фахівцями центрів соціальних служб для сім'ї, дітей та молоді.

Експериментальна база: Кам'янець-Подільський міський Центр соціальних служб для сім'ї, дітей та молоді (Хмельницька область).

Апробація результатів дослідження. Матеріали дипломної роботи магістра були апробовані на Всеукраїнській науково-практичній конференції Інтернет-конференції «Актуальні проблеми соціальної роботи: досвід і перспективи» (8 квітня 2021 року), XI Міжнародній науково-практичній конференції «Соціальна: політика: концепції, технології, перспективи» (20 квітня 2021 року) та на звітній науковій конференції студентів та магістрантів спеціальностей 231 «Соціальна робота» та 232 «Соціальне забезпечення» (м. Кам'янець-Подільський, 5 жовтня 2021 року).

Дипломна робота магістра виконана на замовлення Кам'янець-Подільського міського Центру соціальних служб для сім'ї, дітей та молоді.

Публікації. За результатами проведеного дослідження опубліковано статтю: Основні заходи щодо підвищення ефективності соціальної підтримки сімей з проявом домашнього насильства. Актуальні проблеми соціальної роботи: досвід і перспективи: матеріали Всеукраїнської науково-практичної конференції Інтернет-конференції (м. Кам'янець-Подільський, 8 квітня 2021 року) / [ред. колегія: Т.Л. Опалюк, В.І. Співак, Л.П. Мельник] Кам'янець-Подільський: видавець Ковальчук О. В., 2021. 124 с., С. 87-91, у співавторстві із науковим керівником.

Структура роботи. Магістерська робота складається зі вступу, двох розділів, висновків, списку використаних джерел та додатків. Загальний обсяг роботи становить 121 сторінки, з них – 105 сторінки основного тексту. Список використаних джерел нараховує 97 позицій, 25 з яких іноземною мовою.

ВИСНОВКИ

У магістерській роботі зроблені теоретичні узагальнення основних результатів дослідження, проаналізовано нормативно-правове вирішення проблеми домашнього насильства та підтримки жертв насилля та досліджено ступінь суспільної небезпеки насильства у сім'ї.

Результати проведеного дослідження свідчать про ефективність виконання поставлених завдань дослідження, що в свою чергу дає нам підстави для формулювання наступних *висновків*:

1. Здійснено аналіз понятійно-категоріального апарату «домашнє насильство»;

Визначено багатозначність поняття «домашнє насилля», що включає «насильство між членами домогосподарства» (Блек), «економічний та психологічний утиск» (Яцук), «здійснення певних насильницьких дій з метою нанесення шкоди» (Кембриджський словник), «ситуація постійного характеру, коли одна людина в родині намагається контролювати іншу» Бурмас Ю.

За Кримінальним Кодексом України «домашнє насилля» визначається як умисне постійне фізичне, психологічне або економічне насильство, яке здійснюється щодо подружжя чи колишнього подружжя чи іншої особи, з якою кривдник має родинні чи близькі стосунки і як наслідок призвели до фізичних чи психічних ушкоджень, розладів здоров'я, інвалідності, емоційної залежності чи погіршення якості жертви життя.

2. Окреслено історичний розвиток насильства в сім'ях.

Насильство в сім'ї практикувалося ще до нашої ери. Воно було навіть легалізованим як наприклад в Вавилонії (закон Хаммурапі) та стародавній Скіфії це пояснюється тим, що існувало діяло патріархальне панування, а

жінки і діти були як власність чоловіка, а насильство визначалося як засіб життя і права.

З часом відбувалося тільки загострення такого феномену, коли насилля стало методом виховання та покарання за провину одо жінок та дітей. В католицькій церкві це навіть заохочувалося так як це було методом викорінення гріхів.

За аналізом теоретичного матеріалу, така система патріархату діяла до 1970 років, коли жінки під гнітом утиску їхніх прав та свобод збиралися разом з афроамериканцями, шукаючи рівних прав разом з чоловіками. В результаті жінки почали говорити про насильство над жінками у формах жорстоке поводження з подружжям і сексуальне насильство. Жінки визнали трьох основних внесків до насильство над ними: економічна нерівність, традиційна гендерна роль очікування та систему кримінального правосуддя, яка не притягувала чоловіків до відповідальності насильство щодо жінок.

Зусилля з організації низових організацій починають трансформувати суспільну свідомість і життя жінок. «Нас не будуть бити» стає мантрою жінок по всьому світу країна, яка організовує припинення домашнього насильства. Ця тема впливає з поняття, що жінки стикаються з жорстокістю своїх чоловіків і байдужістю з боку суспільства установ, що трансформується суспільне відношення як до жінки, так і до насильства в сім'ях.

3. Проаналізовано міжнародну та вітчизняну нормативно-правові бази захисту та підтримки потерпілих від домашнього насилля.

Визначено, що основними нормативними актами у протидії та запобіганню домашньому насилля на міжнародному рівні є Декларація прав людини, Міжнародний пакт про економічні, соціальні і культурні права, Міжнародний пакт про громадянські і політичні права, Конвенція ООН про ліквідацію всіх форм дискримінації щодо жінок, Конвенція ООН про права дитини, Рекомендації щодо захисту жінок від насильства, Директива

2011/99/EU про Європейський захисний припис, Директива 2012/29/EU про права у кримінальному судочинстві, Конвенція Ради Європи про запобігання насильству стосовно жінок і домашньому насильству та боротьбу з цими явищами.

Відповідно в Україні орім ратифікованих міжнародних актів діє своя нормативна база щодо запобіганню цього явища серед українських сімей та підтримки потерпілих: Конституції України, Сімейного кодексу України, Цивільного кодексу, Законах України «Про запобігання та протидію домашньому насильству», «Про внесення змін до Кримінального та Кримінального процесуального кодексів України з метою реалізації положень Конвенції Ради Європи про запобігання насильству стосовно жінок і домашньому насильству та боротьбу з цими явищами», «Про охорону дитинства», «Про внесення змін до Кодексу України про адміністративні правопорушення щодо посилення відповідальності за вчинення домашнього насильства та насильства за ознакою статі», «Про соціальну роботу з сім'ями, дітьми та молоддю», «Про запобігання та протидію домашньому насильству» Постанови Кабінету Міністрів України, накази Міністерства науки та Міністерства внутрішніх справ України, які розкривають механізм застосування законодавства про протидію домашньому насильству та підтримку сімей, які постраждали від насильницьких дій.

Механізм співпраці задля протидії та запобіганню цьому явищу було запроваджено ЗУ «Про затвердження Порядку взаємодії суб'єктів, що здійснюють заходи у сфері запобігання та протидії домашньому насильству і насильству за ознакою статі» згідно з яким було створено ефективний план при якому різні відомства як громадські, так і державні співпрацюватимуть заради спільної мети – запобіганню та протидію домашньому насильству, а також гендерно обумовленому насиллю

4. Дослідженно вплив введення карантинних заходів на насильство у родинах.

Проведене дослідження показало, що у зв'язку з запровадженням карантину в усьому світі відбулися численні зрушення не тільки в погіршенням стану здоров'я, але й соціального становища в сім'ях. Хоча введенні державним урядом заходи щодо зменшення поширення Covid-19, що призвели до закриття навчальних закладах, обмеження знаходження людей на вулицю, перехід на дистанційну роботу, всі ці зрушення призвели до підвищення стресу, гніву, втрати роботи та доходів, депресії, тривоги та інших факторів. Про різкі збільшення показників домашнього насильства повідомлялося по всьому світі, зокрема у США на 18 %, у Франції на 30 %, в Аргентині на 25 %.

Визначено, що в Україні при дослідженні діяльності Національної поліції зазначено, що у 2020 році в порівнянні з 2019 роком щодня надходило на 57% більше заяв про випадки вчинення домашнього насилля. Кількість складених адміністративних протоколів теж мала тенденцію до зростання на 17 %. У зв'язку з чим було введено було швидке реагування з боку органів влади задля посилення безпеки, зокрема введено в дію УП «Про невідкладні заходи із запобігання та протидії домашньому насильству, насильству за ознакою статі, захисту прав осіб, які постраждали від такого насильства». Метою якого є забезпечення введення заходів з захисту жертв домашнього насильства, удосконалення організації роботи мобільних груп, які реагують на випадки домашнього насильства; Національної поліції України; служби у справах дітей та інших установ

5. Проаналізували міжнародні та вітчизняні фонди та організації у сфері підтримки жертв насилля.

Основними організаціями на міжнародному рівні в діяльність яких входить захист та профілактика усіх видів насильства в сім'ях є Організація Об'єднаних Націй, Всесвітня організація охорони здоров'я, Дитячий Фонд ООН та структура «Жінки ООН», які мають на меті здійснення міжнародної співпраці у рамках вирішення економічних, соціальних, економічних та

політичних проблем, а також забезпечення дії усіх прав та свобод людей в незалежності від статі, віку, раси, мови або релігії. Серед європейських організацій можна виокремити Рада Європи, Організація з безпеки та співробітництва в Європі та Європейський Союз.

Окреслено основні недержавні організації в Україні є Ла Страда, Харківська міська громадська організація «Жіночий світ», Український жіночий фонд, Міжнародний фонд «Відродження» у місті Києві, Жіночі перспективи та інші. Метою яких є забезпечення всіх прав і свобод людини та запобіганню всім видам насилля, зокрема домашнього.

6. Визначено рівень поінформованості серед населення про домашнє насильство та способи підтримки у разі вчинення цього виду насилля.

Нами було проведено дослідження, що включало в себе проведення анкетування, метою якого є виявлення ступеню небезпеки сімейного насильства, а також аналіз рівня проінформованості щодо підтримки потерпілих від насилля. Загалом у дослідженні взяло 100 осіб, з яких 18 чоловіків та 82 жінки.

Проведене дослідження дало нам можливість визначити актуальність домашнього насильства, фактори, які впливають на домашнє насилля (індивідуальні фактори; фактори пов'язанні із взаємовідносинами та стосунками між батьками, між інтимними партнерами; національні фактори; суспільні фактори), рівень розповсюдженості домашнього насилля серед знайомих та колег; ступінь виникнення кожного з видів насилля серед респондентів; проблеми з обізнаністю щодо звертання до установ; ступеню підвищення рівня насильства в сім'ях під час карантинних обмежень. Дане дослідження визначило основні проблеми в сфері протидії насильства: низький ступінь проінформованості щодо установ та служб з допомоги та підтримки постраждалим від насильства, також проблеми з визначенням

перебування у насильницьких стосунках, недосконалість проведених заходів з протидії та запобіганню насиллю.

7. Розроблено програму заходів щодо запобіганню та протидії домашньому насильству.

В рамках дослідження було розроблено програму заходів щодо запобіганню та протидії насильству метою якого є забезпечення безпеки жертв домашнього насильства та покращення системи підтримки, сприяння підтримці самостійності потерпілих від домашнього насильства, сприяння відносин/співпраці між урядом/недержавними організаціями щодо домашнього насильства, сприяння пропагуванню соціальної нетерпимості щодо домашнього насильства. Цей план є сформований на основі Закону України «Про запобіганню та протидії домашньому насиллю». Основними заходами у рамках цього плану є «Заохочення гендерної рівності» «Повага до прав людини чоловіків і жінок вдома», «Пропаганда гендерної рівності в дошкільних і навчальних закладах», «Все насильство щодо жінок», «Запобіганню насильству та підтримка потерпілих», «Діти та молодь на заваді домашньому насильству».

8. Розроблення методичних рекомендації для соціального працівника у роботі з сім'ями з дітьми у яких відбуватися домашнє насильство

Серед основних рекомендацій ми викорнали такі: ставитися до жертв домашнього насилля з співчуттям і без засуджень, притримуватися політики конфіденціальної при роботі з такими сім'ями. оцінювати потреби сім'ї та вирішувати загрозливі фактори для їхньої безпеки життєдіяльності, відвідування та супроводження сімей з дітьми, які можуть бути в безпеці, здійснення супроводу сімей з дітьми, які зазнали домашнього насильства, підтримання контакту з дітьми, які знаходяться в такій сім'ї, визнавати стратегії захисту потерпілих і підтримувати їх, щоб збільшити здатність захищати своїх дітей, допомагати дорослим жертвам у плануванні безпеки

від домашнього насильства для себе та їхніх дітей, розробляти план обслуговування, які пропонують та використовують інші підходи до роботи з такими сім'ями для зменшення схильності та можливості зловживання та контролю зловмисників домашнього насильства. притягувати зловмисників домашнього насильства до відповідальності за їх насильницьку та контрольовану поведінку, оцінювати здатність зловмисників домашнього насильства залишатися безпечними при контакті зі своїми сім'ями, незалежно від того, проживають вони вдома або під час відвідування розгляду справ.

Проблема підтримки сімей з проявами домашнього насильства не вичерпується проведенням магістерським дослідженням. Перспективними напрямками дослідження порушеної проблеми можуть стати: професійна підготовка фахівців соціальної сфери до з сім'ями, які зазнали насильства; вивчення досвіду роботи соціальних, медичних, юридичних закладів на міжнародному досвіді щодо проблеми домашнього насильства; аналіз та розробка новітніх технологій соціальної роботи з сім'ями, які потерпіли від насилля; удосконалення соціального інструментарію для моніторингу та оцінювання.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Декларації прав людини: від 10.12.1948 [Електронний ресурс]: Організація Об'єднаних Націй. – Режим доступу до ресурсу: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_015#Text.
2. Директива Європейського парламенту і Ради Європейського Союзу 2012/29/EU про встановлення мінімальних стандартів щодо прав, підтримки та захисту потерпілих від злочину, а також заміну Рамкового Рішення Ради Європейського Союзу 2001/220/JHA від 25 жовтня 2012 р. URI: <http://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=CELEX%3A32012L0029>
3. Загальна рекомендація Комітету CEDAW № 19 про насильство стосовно жінок [Електронний ресурс]. – 1992. – Режим доступу до ресурсу: <http://www.iwraw-ap.org/convention/summary.htm>.
4. Закон України «Про безоплатну правову допомогу» [Електронний ресурс]. – 2011. – Режим доступу до ресурсу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3460-17#Text>.
5. Закон України «Про внесення змін до Кодексу України про адміністративні правопорушення щодо посилення відповідальності за вчинення домашнього насильства та насильства за ознакою статі» [Електронний ресурс]. – 2021. – Режим доступу до ресурсу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1604-20#Text>.
6. Закон України «Про внесення змін до Кримінального та Кримінального процесуального кодексів України з метою реалізації положень Конвенції Ради Європи про запобігання насильству стосовно жінок і домашньому насильству та боротьбу з цими явищами» [Електронний ресурс]. – 2017. – Режим доступу до ресурсу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2227-19#Text>.

7. Закон України «Про запобігання та протидію домашньому насильству» [Електронний ресурс]. – 2017. – Режим доступу до ресурсу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2229-19#Text>.
8. ЗУ Про охорону дитинства [Електронний ресурс]. – 2001. – Режим доступу до ресурсу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2402-14#Text>.
9. Конвенція ООН проти транснаціональної організованої злочинності, ухвалена Резолюцією 55/25 Генеральної Асамблеї [Електронний ресурс]. – 2000. – Режим доступу до ресурсу: http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_789.
10. Конвенція Організації Об'єднаних Націй про ліквідацію всіх форм дискримінації щодо жінок [Електронний ресурс]. – 1979. – Режим доступу до ресурсу: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_207#Text.
11. Конвенція про права дитини [Електронний ресурс]. – 1989. – Режим доступу до ресурсу: https://ips.ligazakon.net/document/view/MU89K01U?ed=1989_11_20.
12. Конвенція Ради Європи про запобігання насильству стосовно жінок і домашньому насильству та боротьбу із цими явищами [Електронний ресурс]. – 2011. – Режим доступу до ресурсу: <https://rm.coe.int/1680462546>.
13. Конституція України [Електронний ресурс] : Закон Верховної Ради України від 28.06.1996 № 254к/96-ВР // Верховна Рада України. – URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/254%D0%BA/96-%D0%B2%D1%80#Text>
14. Кримінальний кодекс України [Електронний ресурс]. – 2001. – Режим доступу до ресурсу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2341-14#Text>.
15. Міжнародний пакт про громадянські і політичні права [Електронний ресурс]. – 1966. – Режим доступу до ресурсу: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_043#Text.

16. Міжнародний пакт про економічні, соціальні і культурні права [Електронний ресурс]. – 1966. – Режим доступу до ресурсу: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_042#Text.
17. Наказ Міністерства соціальної політики та Міністерства внутрішніх справ «Про затвердження Порядку проведення оцінки ризиків вчинення домашнього насильства» [Електронний ресурс]. – 2019. – Режим доступу до ресурсу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0333-19#Text>.
18. ООН. Статут Організації Об'єднаних Націй і Статут Міжнародного Суду [Електронний ресурс] / ООН. – 1945. – Режим доступу до ресурсу: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_010#Text
19. Постанова КМУ «Питання Державної соціальної програми запобігання та протидії домашньому насильству та насильству за ознакою статі на період до 2025 року» [Електронний ресурс]. – 2021. – Режим доступу до ресурсу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/145-2021-%D0%BF#Text>.
20. Постанова КМУ «Про затвердження Порядку взаємодії суб'єктів, що здійснюють заходи у сфері запобігання та протидії домашньому насильству і насильству за ознакою статі» [Електронний ресурс]. – 2018. – Режим доступу до ресурсу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/658-2018-%D0%BF#Text>.
21. Постанова КМУ «Про затвердження Типового положення про мобільну бригаду соціально-психологічної допомоги особам, які постраждали від домашнього насильства та/або насильства за ознакою статі» [Електронний ресурс]. – 2018. – Режим доступу до ресурсу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/654-2018-%D0%BF#Text>.
22. Рекомендації щодо захисту жінок від насильства [Електронний ресурс]. – 2002. – Режим доступу до ресурсу: <http://w1.c1.rada.gov.ua/pls/zweb2/webproc34?id=&pf3511=29008&pf35401=104873>.

- 23.Сімейний кодекс України [Електронний ресурс]. – 2002. – Режим доступу до ресурсу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2947-14#Text>.
- 24.Указ Президента України «Про невідкладні заходи із запобігання та протидії домашньому насильству, насильству за ознакою статі, захисту прав осіб, які постраждали від такого насильства» [Електронний ресурс]. – 2020. – Режим доступу до ресурсу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/398/2020#Text>.
- 25.Факультативний протокол до Міжнародного пакту про економічні, соціальні і культурні права [Електронний ресурс]. – 2008. – Режим доступу до ресурсу: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_i50#Text.
- 26.Азіатська оперативна група проти домашнього насильства [Електронний ресурс] – Режим доступу до ресурсу: <https://www.atask.org/site/>.
- 27.Азіатсько-тихоокеанський інституту з питань домашнього насильства [Електронний ресурс] – Режим доступу до ресурсу: <https://www.api-gbv.org/>.
- 28.Бурмас, Ю. Р. Соціальна робота з жертвами домашнього насилля: гендерний аспект = The Social Work with Victims of Domestic Violence : Gender Aspect : кваліфікаційна робота на здобуття ступеня вищої освіти «бакалавр» / Ю. Р. Бурмас ; наук.керівник к.соц.н. Т. О. Черкашина ; Міністерство освіти і науки України ; Херсонський державний ун-т, Соціально-психологічний факультет, Кафедра соціальної роботи, соціальної педагогіки та соціології. – Херсон : ХДУ, 2020. – 48 с.
- 29.Відкрито шелтер святої княгині Ольги – прихисток від проявів насильства [Електронний ресурс]. – 2021. – Режим доступу до ресурсу: <https://www.ukrinform.ua/rubric-society/3235124-vidkrito-selter-svatoi-knagini-olgi-prihistok-vid-proaviv-nasilstva.html>.

30. ВООЗ попереджає про сплеск домашнього насильства через зменшення кількості випадків COVID-19 в Європі [Електронний ресурс]. – 2020. – Режим доступу до ресурсу: <https://unric.org/en/who-warns-of-surge-of-domestic-violence-as-covid-19-cases-decrease-in-europe/#>.
31. Всесвітня організація охорони здоров'я (ВООЗ) [Електронний ресурс]. – 2012. – Режим доступу до ресурсу: <https://geneva.mfa.gov.ua/posolstvo/2612-who>.
32. Гаухман Л. Д. Насилие как средство совершения преступлений / Л. Д. Гаухманг. – М. : Политиздат, 1974. – 181 с.
33. Генеральна прокуратура України. Єдиний звіт про кримінальні правопорушення по державі за грудень 2019 року [Електронний ресурс] / Генеральна прокуратура України. – 2019. – Режим доступу до ресурсу: https://old.gp.gov.ua/ua/stst2011.html?_m=fslib&_t=fsfile&_c=download&file_id=208205.
34. Генеральна прокуратура України. Єдиний звіт про кримінальні правопорушення по державі за грудень 2020 року [Електронний ресурс] / Генеральна прокуратура України. – 2020. – Режим доступу до ресурсу: https://old.gp.gov.ua/ua/stst2011.html?_m=fslib&_t=fsfile&_c=download&file_id=210855.
35. Грищенко О. П. Сімейне право в законах Хаммурапі / Олександр Павлович Грищенко. // Літописець: Збірник V Всеукраїнської науково-практичної конференції «Права людини: історичний вимір і сучасні тенденції» (м. Житомир, 7 грудня 2017 року). – 2018. – С. 221–224. URL: http://eprints.zu.edu.ua/29307/1/%D0%93%D1%80%D0%B8%D1%89%D0%B5%D0%BD%D0%BA%D0%BE_%D0%9B%D1%96%D1%82%D0%BE%D0%BF%D0%B8%D1%81%D0%B5%D1%86%D1%8C_13-%D1%81%D1%82%D1%80%D0%B0%D0%BD%D0%B8%D1%86%D1%8B-221-224.pdf

- 36.Денісова Л. Л. Вплив пандемії COVID-19 на можливість реалізації та додержання прав і свобод в Україні / Л. Л. Денісова. – Київ: Міжрегіональна Академія управління персоналом, 2021. – 374 с. – (VI Міжнародної науково-практичної конференції “Розбудова інноваційних економіки, менеджменту та освіти в умовах нової соціальної реальності”).
- 37.Домашнє насильство: як ефективно надавати правову допомогу [Електронний ресурс]. – 2020. – Режим доступу до ресурсу: <https://www.legalaid.gov.ua/novyny/domashnye-nasylstvo-yak-efektyvno-nadavaty-pravovu-dopomogu/>.
- 38.Європейський Союз (ЄС) [Електронний ресурс] – Режим доступу до ресурсу: <https://www.goethe.de/prj/mwd/uk/idl/leb/europaeischeunion.html>.
- 39.Жіночі перспективи [Електронний ресурс] – Режим доступу до ресурсу: <http://www.women.lviv.ua/>.
- 40.Жіночі перспективи. Проєкт «Сприяння ратифікації Конвенції Ради Європи про запобігання насильству щодо жінок і домашньому насильству та боротьбу з цими явищами» [Електронний ресурс] / Жіночі перспективи. – 2017. – Режим доступу до ресурсу: <http://www.women.lviv.ua/spriyannya-ratifikatsiyi-konventsiiy-radi-yevropi-pro-zapobigannya-nasilstvu-shhodo-zhinok-i-domashnomu-nasilstvu-ta-borotbu-z-tsimi-yavishhami/>.
- 41.Звіт Національної поліції України про результати роботи у 2020 році [Електронний ресурс]. – 2021. – Режим доступу до ресурсу: https://www.npu.gov.ua/assets/userfiles/files/zvity/zvit-npu-za-2020-rik_com.pdf.
- 42.Історичні аспекти виникнення проблеми домашнього насильства. Науковий вісник Львівського державного університету внутрішніх справ. Серія юридична. 2016. Вип. 3. С. 272–281. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Nvlduvs_2016_3_31.

43. Карантини в усьому світі призводять до зростання домашнього насильства [Електронний ресурс]. – 2020. – Режим доступу до ресурсу: <https://www.theguardian.com/society/2020/mar/28/lockdowns-world-rise-domestic-violence>.
44. Карташова О. Г. Зарубіжний досвід дотримання та реалізації прав людини в умовах пандемії COVID-19 // Публічне управління та адміністрування у процесах економічних реформ: збірник тез доповідей IV Всеукраїнської науково-практичної Інтернет-конференції з дистанційною участю, Том II, 11 листопада 2020 р. – Херсон: ДВНЗ «ХДАУ», 2020. – 79 с. У матеріалах конференції висвітлені передові науково-практичні результати досліджень, отримані в галузі публічного управління та адміністрування. Для студентів. – 2020. – С. 29.
45. Качинська М. О. Гендерно-обумовлене насильство / Качинська М. О. // Право і суспільство. - 2017. - № 2, ч. 2. - С. 14-17.
46. Кембриджському словнику [Електронний ресурс] – Режим доступу до ресурсу: <https://dictionary.cambridge.org/>.
47. Кисельова О. Гендерний вимір пандемії COVID-19 / Оксана Кисельова. // ГОБ Проєкт. – 2020. – С. 48.
48. Кисельова О. Гендерний вимір пандемії COVID-19: презентація [Електронний ресурс] / Оксана Кисельова. – 2020. – Режим доступу до ресурсу: https://mof.gov.ua/storage/files/Presentation_COVID.pdf.
49. Коути Е. К. Не добрая старая Англия [Електронний ресурс] / Екатерина Константиновна Коути // БХВ-Петербург. – 2013. – Режим доступу до ресурсу: <http://loveread.ec/contents.php?id=70941>.
50. Ла Страда-Україна [Електронний ресурс] – Режим доступу до ресурсу: <https://la-strada.org.ua/>.

- 51.Лавринович О. А. Соціально-психологічні наслідки пандемії COVID-19: групи ризику //Суспільно-політичні процеси в умовах пандемії: особливості та виклики [Електронне видання]: тези доповідей Всеукр. наук.-практ. конф.(Київ, 16 квітня 2021 р.)/відп. ред. АА Кравченко.–Київ: Київ. нац. торг.-екон. ун-т, 2021.–184 с. – С. 34-36.
- 52.Логвиненко Є.С., Логвиненко І.А. Покарання в праві держав Стародавнього світу. Харків : ФОП Панов А.М., 2019. 252 с
- 53.Марутян К. К. Управлінські механізми протидії домашньому насильству під час пандемії COVID-19: досвід зарубіжних країн //Вчені записки. – С. 22.
- 54.Масловская Т. Г. Трансформация идеологии феминизма в современном мире //Подільський науковий вісник. – 2017. – С. 41.
- 55.Медведська В. В. Історико-правовий аспект передумов виникнення домашнього насильства щодо жінок // Міжнародний науковий журнал "Інтернаука". Серія: "Юридичні науки". — 2021. — 1. <https://doi.org/10.25313/2520-2308-2021-1-6841>
- 56.Москалик, Г. Ф. Історико-філософсько-правове дослідження феномену гендера як чинника соціального статусу української жінки / Г. Ф. Москалик, М. Ю. Барановська, М. О. Булах // Антропологічні виміри філософських досліджень. – 2017. – Вип. 12. – С. 100–112. – doi: 10.15802/ampr.v0i12.119150.
- 57.Нагальні заборонювальні приписи в ситуаціях домашнього насильства: стаття 52 Стамбульської конвенції [Електронний ресурс] // Рада Європи. – 2017. – Режим доступу до ресурсу: <https://rm.coe.int/ic-article52-ukr-web/16808e9a38>.
- 58.Новицька І. Вплив епідемії COVID-19 на рівень домашнього насилля в Україні та світі. – 2020. – Режим доступу до ресурсу:

http://elar.naiu.kiev.ua/bitstream/123456789/19159/1/%D0%97%D0%91%D0%86%D0%A0%D0%9D%D0%98%D0%9A%2014.12.2020_p134-137.pdf

59. Опара Н. М. Пандемія COVID-19-чергова загроза існування людства : дис. — 2020. — URL: <http://dspace.pdaa.edu.ua:8080/bitstream/123456789/8410/1/%D0%9F%D0%B0%D0%BD%D0%B4%D0%B5%D0%BC%D1%96%D1%8F%20COVID-19%20%E2%80%93%D1%87%D0%B5%D1%80%D0%B3%D0%BE%D0%B2%D0%B0%20%D0%B7%D0%B0%D0%B3%D1%80%D0%BE%D0%B7%D0%B0%20%D1%96%D1%81%D0%BD%D1%83%D0%B2%D0%B0%D0%BD%D0%BD%D1%8F%20%D0%BB%D1%8E%D0%B4%D1%81%D1%82%D0%B2%D0%B0.pdf>
60. Організація з безпеки і співробітництва в Європі [Електронний ресурс] – Режим доступу до ресурсу: <https://www.osce.org/whatistheosce>.
61. Очікувані результати виконання Державної соціальної програми запобігання та протидії домашньому насильству та насильству за ознакою статі на період до 2025 року [Електронний ресурс]. – 2021. – Режим доступу до ресурсу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/file/text/87/f503222n82.docx>.
62. Первушина О.Н., Шабалин А.П. Пандемія COVID-19: обзор первых публикаций. Reflexio. 2020;13(2):5-29., <https://doi.org/10.25205/2658-4506-2020-13-2-5-29>
63. Поліція США спостерігає зростання кількості дзвінків про домашнє насильство на тлі карантину [Електронний ресурс]. – 2020. – Режим доступу до ресурсу: <https://www.nbcboston.com/news/coronavirus/us-police-rise-domestic-violence-calls-coronavirus-lockdown/2102792/>.
64. Притулок на базі ВБО «Конвіктус» [Електронний ресурс]. – 2020. – Режим доступу до ресурсу:

https://m.facebook.com/irf.ukraine/photos/a.173383446010353/3717648271583835/?type=3&source=57&_tn_=_EH-R.

- 65.Продан Т.В. Захист жертв домашнього насильства в умовах пандемії. Актуальні проблеми вдосконалення законодавства та правозастосування: матеріали Міжнар. наук.-практ. конф. (м. Запоріжжя, 22-23 жовтня 2021 р.). Запоріжжя : Запорізька міська громадська організація «Істина», 2021. С. 124-126
- 66.Просування прав людини та гендерної рівності за допомогою мобілізації громад задля розширення можливостей [Електронний ресурс] // Український Жіночий Фонд – Режим доступу до ресурсу: <https://uwf.org.ua/prosuvannya-prav-lyudyny-ta-gendernoyi-rivnosti-za-dopomogoyu-mobilizacziyi-gromad-zadlya-rozshyrennya-mozhlyvostej/>.
- 67.Рябчук А. М. Маніпуляції щодо гендерної проблематики в академічному вимірі (середовищі) / [Анастасія Рябчук] // Гендер чи антигендер: хто атакує демократію в Україні? : [дослідження] / літ. ред.: Олена Губіна, Сергій Губін ; Український жіночий фонд, ГО "Ла Страда-Україна", ГО "Жінки в медіа". - Київ : [б. в.], 2020. - С. 8-30.
- 68.Сахно, С. В. Насильство над жінками в сім'ї / С. В. Сахно, В. Брагінець // Вісник Приазовського державного технічного університету : зб. наук. праць / ДВНЗ «ПДТУ». – Маріуполь, 2018. – Вип. 1. – С. 187–190. – (Серія : Соціально-гуманітарні науки та публічне адміністрування)
- 69.Скіпальська Г. Б., Лях Т. Л., Клішевич Н. А. Аналіз зарубіжних практик протидії домашньому насильству в період пандемії COVID-19 //Науковий вісник Ужгородського університету. Серія:«Педагогіка. Соціальна робота». – 2021. – Т. 49. – №. 2. – С. 192-197.
- 70.Слободянюк М. Domestic violence crime and Ukraine statistics [Електронний ресурс] / М. Слободянюк, А. Одріна // Збірники наукових праць, матеріали конференцій (семінарів, круглих столів). – 2019. – Режим

доступу до ресурсу:
http://elar.naiu.kiev.ua/jspui/bitstream/123456789/14310/1/konf_05062019_122_125_slobodianiuk_odryna.pdf.

71. Степаненко І. В. Домашнє насильство в інтимній сфері // Інтимні відносини у суспільно-політичному житті України та світу: студентська колективна монографія / наук. ред. О.В. Острогляд; ЗВО «Університет Короля Данила». – Івано-Франківськ : Симфонія форте, 2021. – 107-117 с
72. Тарасенко О. А. Боротьба жінок Японії за зміну гендерної політики держави: "фемінізм другої хвилі" / О. А. Тарасенко // Сходознавство. Актуальність та перспективи : тези доп. II Міжнар. наук.-метод. конф., Харків, 19 берез. 2021 р. / Харків. нац. пед. ун-т ім. Г. С. Сковороди ; [уклад.: Н. В. Руда, Л. М. Ямпольська]. – Харків : ХНПУ, 2021. – С. 202–205.
73. Татаровська Я. Актуальні проблеми домашнього насильства, шляхи їх подолання. – . [Електронний ресурс] / Я. Татаровська, К. Яніна. – 2020. – Режим доступу до ресурсу:
http://elar.naiu.kiev.ua/bitstream/123456789/19210/1/%D0%97%D0%91%D0%86%D0%A0%D0%9D%D0%98%D0%9A%2014.12.2020_p288-290.pdf.
74. Троцило В. І. Історичні аспекти виникнення проблеми домашнього насильства. – 2021. – URL:
<http://dspace.puet.edu.ua/bitstream/123456789/10460/1/%D0%92.%20%D0%86.%20%D0%A2%D1%80%D0%BE%D1%89%D0%B8%D0%BB%D0%BE.pdf>
75. Український жіночий фонд [Електронний ресурс] – Режим доступу до ресурсу: <https://uwf.org.ua/>.
76. Український Жіночий Фонд. Річний Звіт 2019 [Електронний ресурс] / Український Жіночий Фонд. – 2019. – Режим доступу до ресурсу: https://uwf.org.ua/wp-content/uploads/2021/07/zvit_2019_2.pdf.

77. Федоровська Н. Впровадження моделі Барнахус в Україні [Електронний ресурс] / Наталія Федоровська // Забезпечення запобігання та протидії домашньому насильству, насильству за ознакою статі та протидії торгівлі людьми: національна практика та зарубіжний досвід. – 2020. – Режим доступу до ресурсу: http://elar.naiu.kiev.ua/jspui/bitstream/123456789/19178/1/%d0%97%d0%91%d0%86%d0%a0%d0%9d%d0%98%d0%9a%2014.12.2020_p192-195.pdf.
78. Фонд «Відродження» [Електронний ресурс] – Режим доступу до ресурсу: <https://www.irf.ua/>.
79. Фонд NO MORE [Електронний ресурс] – Режим доступу до ресурсу: <https://nomore.org/>.
80. Чижовська Н. Еволюція прав жінок: віхи боротьби за рівноправність [Текст] / Н. Чижовська // Тенденції реформування правової системи України і країн світу : зб. тез доп. II Міжнар. наук. студ. конф. [30 жовтня 2020 р.] / редкол. : С. В. Банах, А. В. Грубінко, Мечіслав Розанські [та ін.]. - Тернопіль : ЗУНУ, 2020. - С. 72-77.
81. Шульга О. Домашнє насильство: 1,5 млн українців стали жертвами жорсткого поводження у побуті [Електронний ресурс] / О. Шульга, В. Денисенко // Український інститут майбутнього. – 2021. – Режим доступу до ресурсу: <https://www.ukrinform.ua/rubric-presshall/3277425-domasne-nasilstvo-15-mln-ukrainciv-stali-zertvami-zorstkogo-povodzenna-u-pobuti.html>.
82. Щербакова Є., Кобиляцька М. В. Насилля у сім'ї як соціально-психологічна проблема // Редакційна колегія. – С. 260. URL: https://www.academia.edu/download/61236283/%D0%9C%D0%B0%D0%BA%D0%B5%D1%82_%D0%A2%D0%86%D0%94%D0%9F_%D0%BF%D1%80%D0%B0%D0%B2%D0%BA%D0%B020191116-39131-s9q2uh.pdf#page=149

83. ЮНІСЕФ [Електронний ресурс] – Режим доступу до ресурсу: <https://www.unicef.org/ukraine/%D1%89%D0%BE-%D0%BC%D0%B8-%D1%80%D0%BE%D0%B1%D0%B8%D0%BC%D0%BE>.
84. Юр'єва Л. М., Шустерман Т. Й. Пандемія COVID-19: ризики для психологічного благополуччя та психічного здоров'я//Український вісник психоневрології. – 2020. – Т. 28. – №. Вип. 2. – С. 5-10. URL: <http://repo.dma.dp.ua/5685/1/%D0%AE%D1%80%D1%8C%D0%B5%D0%B2%D0%B0%20%D0%9B.%D0%9D.%2C%20%D0%A8%D1%83%D1%81%D1%82%D0%B5%D1%80%D0%BC%D0%B0%D0%BD%20%D0%A2.%D0%98..pdf>
85. Яцук, Н., і О. Говоруха. «Теоретичні засади форм роботи освітянських закладів щодо інформування молоді існуючі форми домашнього насилля». InterConf, вип. 79, Жовтень 2021, <https://ojs.ukrlogos.in.ua/index.php/interconf/article/view/15137>.
86. Bryan A. Юридичний словник Блека / A. Garner, Bryan., 1999. – 1738 с. – (7).
87. Clark A. N. Domestic Violence, Past and Present / A. N. Clark. // Journal of Women's History. – 2011. – №23. – С.193–202. URL: <https://muse.jhu.edu/article/449295>
88. Explained D. COVID-19 lockdown: How countries are dealing with the surge in domestic violence [Електронний ресурс] / Desk Explained. – 2020. – Режим доступу до ресурсу: <https://indianexpress.com/article/explained/how-countries-are-dealing-with-the-surge-in-domestic-violence-under-covid-19-lockdown-6350186>
89. Hot Peach Pages [Електронний ресурс] – Режим доступу до ресурсу: <https://www.hotpeachpages.net/>.

90. Kaur G. Domestic violence or violence against women: law and practice / G. Kaur // Delhi Law. – 2004. – №26.
91. Kury H. Domestic violence: recent developments in German and English legislation and law enforcement [Електронний ресурс] / H. Kury, U. Smartt // Eur J Crime Crim Law Crim Just 14(4):382–407. – 2006. – Режим доступу до ресурсу: <https://doi.org/10.1163/157181706780132850>.
92. Lockdowns around the world bring rise in domestic violence [Електронний ресурс] / E. Graham-Harrison, L. Ford, H. Smith, A. Giuffrida. – 2020. – Режим доступу до ресурсу: <https://www.theguardian.com/society/2020/mar/28/lockdowns-world-rise-domestic-violence>.
93. Reporting on Gender-Based Violence in the Syria Crisis: A Journalists' Handbook [Електронний ресурс] // United Nations Population Fund (UNFPA). – 2020. – Режим доступу до ресурсу: https://www.unfpa.org/sites/default/files/pub-pdf/Journalists_Handbook_-_March_8_-_English.pdf.
94. Taub A. У міру зростання числа випадків домашнього насильства, невдачі у Великобританії залишають жертв у небезпеці [Електронний ресурс] / A. Taub, J. Bradley. – 2020. – Режим доступу до ресурсу: <https://www.nytimes.com/interactive/2020/07/02/world/europe/uk-coronavirus-domestic-abuse.html>.
95. UN Women. About UN Women [Електронний ресурс] / UN Women – Режим доступу до ресурсу: <https://eca.unwomen.org/ru/about-us/about-un-women>.
96. UN Women. Issue Brief: COVID-19 and Ending Violence Against Women and Girls [Електронний ресурс] / UN Women // Gender-Based Violence. – 2020. – Режим доступу до ресурсу: <https://digitalcommons.wcl.american.edu/wlpviolence/1>.

97.UNICEF. #ENDviolence [Электронный ресурс] / UNICEF – Режим доступа до ресурсу: <https://www.unicef.org/end-violence>.

98.WHO. Violence against women [Электронный ресурс] / WHO. – 2021. – Режим доступа до ресурсу: <https://www.who.int/news-room/fact-sheets/detail/violence-against-women>.